

1.1 ที่มาของการศึกษาวิจัย

"การทำหน้าที่อย่าง เป็นระเบียบและปกติของจิตใจ และอารมณ์ของมนุษย์นั้นสำคัญ เช่นเดียวกับการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายของเขา...มนุษย์มีสิทธิที่จะปลอดจากความบอบช้ำทางจิตใจเท่าเทียมกับที่เขามีสิทธิที่จะอยู่ได้โดยปราศจากรอบแผลบนร่างกาย โดยความเป็นจริงแล้ว การปกป้องคุ้มครองจิตใจอาจจะมีความสำคัญเสียยิ่งกว่าการปกป้องคุ้มครองอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ถ้าเรามองดโลกรอบ ๆ ตัวเรา ก็จะเห็นว่าจิตใจที่สมบูรณ์ในร่างกายที่พิการสามารถบรรลุถึงความสำเร็จ ในการที่จะทำประโยชน์ให้แก่ปัจเจกชนหรือสังคม ได้มากกว่าคนที่ร่างกายสมบูรณ์แต่มีจิตบกพร่องจะทำได้..." จากข้อความข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่า จิตใจนับเป็นส่วนประกอบอันสำคัญยิ่งของมนุษย์เรา ¹

มนุษย์ทุกคนต่างปรารถนาที่จะมีสุขภาพจิตที่ดี คือมีความสมบูรณ์ทางจิตใจ ซึ่งจะช่วยให้เขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ปราศจากโรคจิต โรคประสาท มีความสามารถในการปรับตัวในสังคมได้อย่างเหมาะสม มีความมั่นคงทางจิตใจ มีสมรรถภาพในการทำงาน มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น และสามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ²

ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ในลักษณะที่ 10 ที่ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย มีความว่า "ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ" ในเรื่องของการประทุษร้ายแก่จิตใจ (พิจารณาในส่วนของ การกระทำอันเกิดอันตรายแก่จิตใจ) นี้ นอกจากจะปรากฏในบทบัญญัติมาตรา 295 ดังกล่าวแล้ว ยังมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญากฎหมายอาญาอีกหลายแห่ง อาทิเช่น ความผิดลหุโทษ มาตรา 390 บัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำความผิดโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษ..." มาตรา 391 บัญญัติว่า "ผู้ใดใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น โดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษ..." ในเรื่องความผิดต่อเสรีภาพ มาตรา 313 วรรคสอง บัญญัติว่า "ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคแรกเป็นเหตุให้ผู้ถูกเอาตัว

¹ Mason N. Gray (Case No. 22544) at p. 5 (Kootenia County Court, Idaho) (1967) ดังกล่าวไว้ใน Comment: Negligence and the infliction of Emotional Harm : A Reappraisal of the Nervous Shock Cases, 35 U. of Chicago L. Rev. 513, 515 (1967-1968).

² ห่องพรรณ เกิดพิทักษ์, สุขภาพจิตเบื้องต้น, โรงพิมพ์บัณฑิตการพิมพ์, พ.ศ. 2530, หน้า 6.

ไป ผู้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือผู้ถูกกักขังนั้น รับอันตรายสาหัส หรือเป็นการกระทำโดยทรมาณหรือโดยทารุณโหดร้าย จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำนั้นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ผู้กระทำต้องระวางโทษ ...” หรือเช่นในความผิดฐานชิงทรัพย์ ตามมาตรา 339 วรรคสาม บัญญัติว่า “ถ้าการชิงทรัพย์ เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ผู้กระทำต้องระวางโทษ...” บทบัญญัติต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าตามประมวลกฎหมายอาญานั้น นอกจากจะให้ความคุ้มครองบุคคล ในส่วนของร่างกายของเขาแล้ว ยังได้มองเห็นถึงความสำคัญและให้ความคุ้มครองบุคคลใน ส่วนของจิตใจอีกโสดหนึ่งด้วย

เป็นความจริงที่ว่า อันตรายแก่กาย (physical injuries) สามารถที่จะวินิจฉัย ได้ง่าย ในขณะที่อันตรายแก่จิตใจหรือการได้รับบาดเจ็บทางจิตใจนั้น จับต้องไม่ได้ และวัดได้ ยาก อันตรายแก่กายเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า หรือโดยการใช้เครื่องเอกซเรย์ หรือ ตรวจสอบได้ด้วยวิธีการทางการแพทย์อย่างอื่น ๆ ขณะที่อันตรายที่เกิดแก่จิตใจนั้น เราไม่ สามารถวินิจฉัยได้อย่างง่ายดาย หรือได้ด้วยความถูกต้องที่เท่าเทียมกัน กล่าวคือ จะต้องอาศัย ความรู้ทางจิตวิทยาและจิตศาสตร์เข้าช่วย

จากการศึกษาคำอธิบายทางตำรา และการให้ความเห็นทางกฎหมาย และทางการแพทย์ ผู้เขียนพบว่า เป็นเพียงแนวทางการพิจารณาในเบื้องต้นตามทัศนะของแต่ละวิชาชีพ ซึ่งใน บางส่วนอาจสอดคล้องต้องกัน แต่ก็มีอีกบางส่วนซึ่งแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าใจตาม ทัศนะของวิชาชีพหนึ่งที่แตกต่างกันจากทัศนะของอีกวิชาชีพหนึ่ง หรืออาจจะเป็นการเห็นที่แตกต่าง กันในวิชาชีพเดียวกันก็ตาม เมื่อเป็นเช่นนี้ การวินิจฉัยถึงลักษณะที่ถือว่าเป็น “อันตรายแก่จิตใจ” นั้น จึงเป็นไปตามแนวทางของการตีความของผู้พิพากษาในแต่ละคดี โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริง ในคดีนั้น ๆ เป็นเฉพาะกรณีไป แต่เมื่อได้ทำการศึกษาคำพิพากษาของไทยเกี่ยวกับปัญหาว่า อย่างไรเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่จิตใจนั้น ผู้เขียนพบว่า มีคำพิพากษามากใน เรื่องดังกล่าว จำนวนน้อยมาก และในบรรดาคำพิพากษามากเหล่านั้นก็มิได้มีการอธิบายหรือสร้างหลักเกณฑ์ที่ ชัดเจนในเรื่องขอบเขตความหมายของ “อันตรายแก่จิตใจ” และเป็นเพียงหลักการกว้าง ๆ ใน อันที่จะเป็นแนวทางการวินิจฉัยในเรื่อง “อันตรายแก่จิตใจ” ซึ่งได้แก่

- การกระทำให้หมดสติ มีอาการคล้ายเป็นบ้าไป เป็นเวลานาน นับว่าถึงวิกลจริต ตามมาตรา กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127³
- การกระทำให้หมดสติไปชั่วคราว ถือไม่ได้ว่าถึงวิกลจริต ตามมาตรา 254 กฎหมาย ลักษณะอาญา ร.ศ. 127⁴
- การกระทำให้เกิดความรู้สึกเปล่าเปลี่ยว เดียวดาย ไม่ถือเป็นอันตรายแก่จิตใจ ตามมาตรา 295 ประมวลกฎหมายอาญา⁵

³ คฎีกาที่ 626/2493.

⁴ คฎีกาที่ 569/2496 (ประชุมใหญ่).

⁵ คฎีกาที่ 1399/2508.

- อันตรายแก่จิตใจ ต้องเป็นผลจากการกระทำร้าย ความรู้สึกว่าถูกเหยียดหยาม เจ็บใจแค้นใจ เป็นอารมณ์ มิใช่เป็นอันตรายแก่จิตใจ ตามมาตรา 295 ประมวลกฎหมายอาญา^๑

เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเป็นผลให้ไม่สามารถที่จะกำหนดหรือทราบแน่นอนได้ว่า การกระทำอย่างใดจึงจะถือว่าเป็นการกระทำอันเกิดอันตรายแก่จิตใจ

ปัญหาว่า การกระทำอันเกิดอันตรายแก่จิตใจ ควรจะมีความหมาย ขอบเขตและหลักเกณฑ์เพียงใด จึงเป็นปัญหาที่ควรจะได้มีการศึกษาวิเคราะห์วิจัย ทั้งนี้เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องดังกล่าวมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวนั้นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิด ความหมาย ขอบเขตและหลักเกณฑ์ของ "อันตรายแก่จิตใจ" ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิด ความหมาย ขอบเขต และหลักเกณฑ์ของ "อันตรายแก่จิตใจ" ในกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหารื่องแนวความคิด ความหมาย ขอบเขต และหลักเกณฑ์ของ "อันตรายแก่จิตใจ" ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย

1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ทำการศึกษาวิจัย แนวความคิด ความหมาย ขอบเขตและหลักเกณฑ์ของอันตรายแก่จิตใจ ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย โดยเริ่มศึกษาในเรื่องของอันตรายแก่จิตใจในทัศนะต่าง ๆ จากนั้นจะได้ศึกษาถึง การกระทำ เจตนา และผลของการกระทำอันก่อให้เกิดอันตรายแก่จิตใจ โดยมุ่งศึกษาถึง บทบัญญัติมาตรา 295 ประมวลกฎหมายอาญาเป็นหลัก พร้อมกันนั้นได้ศึกษาถึงแนวความคิดทางจิตวิทยาและจิตศาสตร์ และแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาหลักเกณฑ์ ความหมาย ขอบเขตของ "อันตรายแก่จิตใจ" จากนั้นเป็นการศึกษาถึง "อันตรายแก่จิตใจ" ในกฎหมายต่างประเทศ "อันตรายแก่จิตใจ" ตามกฎหมายไทย และความเสียหายทางจิตใจ

1.4 วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

การวิจัยทางนิติศาสตร์ (Legal Research)

^๑ ฎีกาที่ 273/2509.

1.5 แนวคิดหลัก

การนำบทบัญญัติมาตรา 295 เฉพาะในเรื่อง "อันตรายแก่จิตใจ" มาใช้ในปัจจุบัน มีความยากลำบาก เพราะกรณีการเกิดอันตรายแก่จิตใจ มักมีกรณีอันตรายแก่กายเกิดขึ้นควบคู่กันเป็นส่วนใหญ่ ผู้บังคับใช้กฎหมายจึงไม่นิยมใช้บทบัญญัติในเรื่องนี้ อีกทั้งการนำสืบในเรื่อง "อันตรายแก่จิตใจ" ก็พิสูจน์ให้ศาลเห็นได้ยาก เพราะการนำสืบพิสูจน์ต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญทางการแพทย์ ยิ่งไปกว่านั้น ไม่ว่าจะเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำก็ไม่แตกต่างกัน ส่งผลให้แนวความคิดทางกฎหมายในเรื่องอันตรายแก่จิตใจของประเทศไทย ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ทำให้ทราบความหมาย ขอบเขต และหลักเกณฑ์ของ "อันตรายแก่จิตใจ"
- 1.6.2 ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคของการบังคับใช้บทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับเรื่อง "อันตรายแก่จิตใจ"
- 1.6.3 ทำให้เกิดความเข้าใจที่ตื้นเขินในทางนิติศาสตร์ ขจัดปัญหาที่อาจมีการโต้เถียงกัน รวมทั้งการที่จะได้ทราบถึงผลกระทบที่อาจเกิดตามมา บ่อเมเป็นการตีความได้หาวิธีการแก้ไข หากผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นยังความเสียหายให้เกิดแก่กระบวนการยุติธรรม และแก่สิทธิของบุคคลที่เกี่ยวข้อง และยังเป็นประโยชน์ในการศึกษาด้านวิชาการเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว และการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไป

1.7 ขั้นตอนของการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้นำเสนอเป็นบทความลำดับ ดังนี้

- บทที่ 1 เป็นการนำเสนอปัญหาในส่วนของความ เป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- บทที่ 2 เป็นการนำเสนอความหมายของคำว่า "อันตรายแก่จิตใจ" ในทัศนะต่าง ๆ ทั้งในทางการแพทย์ และในทางกฎหมาย
- บทที่ 3 เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องการกระทำ (ทำร้าย) เจตนา และผลของการกระทำ ตามมาตรา 295 ประมวลกฎหมายอาญา
- บทที่ 4 เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับเรื่อง "อันตรายแก่จิตใจ" ในกฎหมายต่างประเทศ พร้อมทั้งศึกษาเปรียบเทียบบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวในกฎหมายต่างประเทศ
- บทที่ 5 เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับการวิเคราะห์ "อันตรายแก่จิตใจ" ทั้งในทางกฎหมาย และในทางการแพทย์ พร้อมทั้งเสนอเกี่ยวกับเรื่อง ความเสียหายทางจิตใจในทางแพ่ง
- บทที่ 6 เป็นข้อสรุปและเสนอแนะ